

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

МАТЕРІАЛИ

V НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ІНФОРМАЦІЙНІ МОДЕЛІ,
СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ»**

1–2 лютого 2018 року

**ТЕРНОПІЛЬ
2018**

ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ВМІНЬ І НАВИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИКИ (РОЗДІЛ «МЕХАНІКА»)

Щоб сформуванню компетентного випускника у всіх потенційно значущих сферах діяльності, необхідно застосовувати активні методи навчання, технології, що розвивають насамперед пізнавальну, комунікативну й особистісну активність студентів.

Тож пропонується підхід, який реалізований на компетентнісній основі. Сутність його полягає в конструюванні такого змісту, який «не зводиться до знаннево-орієнтованого компонента, а передбачає цілісний досвід розв'язування життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетентностей».

Дослідники вважають, що навчальний характер задачі визначає орієнтація її змісту і методів розв'язання на оволодіння студентами системи предметних знань, умінь і навичок, формування спеціальних предметних компетентностей, розвиток системи психологічних властивостей і якостей особистості.

Ще донедавна проблема в створенні нової навчально-наукової літератури не була такою нагальною, посібники видавалися, по-перше, централізовано, по-друге, «навіки», бо були усталеними, консервативними. З одного боку, це мало позитивні риси: підручник укладався тривалий час кваліфікованим колективом авторів, видавався з дотриманням усіх норм, відповідно до стандартів. З іншого боку, авторитарна держава мала авторитарну науку та освіту, плюралізм наукової думки був неприпустимий.

Враховуючи розвиток науки в наш час, вища освіта потребує нового навчально-методичного забезпечення (підручників, навчальних посібників, навчально-методичних комплексів тощо) і тому постала проблема у розробці збірника задач з загальної фізики, який би відповідав, по-перше, вимогам навчальної програми для педагогічних вузів та, по-друге, реаліям сьогодення рівня освіти.

Для цього нами розробляється навчальний посібник «Загальна фізика. Механіка. Збірник задач», адже важливим видом навчальної діяльності студента при вивченні загальної фізики є розв'язування задач, в процесі якого студенти знайомляться з основними методами фізичних досліджень і розрахунків.

Кожен розділ даного посібника буде поділено на параграфи, структура яких є наступною (рис. 1):

- короткий виклад теоретичного матеріалу;
- приклади розв'язування типових задач;
- задачі для самостійного розв'язування.

1. ДИНАМІКА МАТЕРІАЛЬНОЇ ТОЧКИ ТА ПОСТУПАЛЬНОГО РУХУ ТІВРОГО ТІЛА

На відміну від кінематики динаміка вивчає рух і врівноважені рухи, що обумовлені дією зовнішніх сил. Основні і основні величини в динаміці – це сила. Навчально, що сила – фізична величина, що є причиною прискорення частинки, тобто причиною зміни швидкості частинки.

Рівняння сили – це векторна сума всіх прикладених до частинки сил. $F = F_1 + F_2 + \dots + F_n = \sum F_i$ (2.1)

Закон Ньютона або інерціальна система – це система матеріальних точок, на яку не діють зовнішні сили або рівноважна зовнішня сила дорівнює нулю. Імпульс частинки: $p = mv$ (2.2)

Імпульс системи частинки: $P = \sum p_i$ (2.3)

де P – імпульс i -ої частинки, n – кількість частинки системи.

Рівняння руху частинки та поступального руху системи частинки: $\frac{dp}{dt} = F$ або $m \frac{dv}{dt} = F$ (2.4)

де $F = \sum F_i$ – рівноважна всіх сил, що діють на частинку.

У простих на осі декартових координат отримуємо три диференціальні рівняння:

$\frac{dp_x}{dt} = F_x = m \frac{dv_x}{dt} = ma_x$, $\frac{dp_y}{dt} = F_y = m \frac{dv_y}{dt} = ma_y$, $\frac{dp_z}{dt} = F_z = m \frac{dv_z}{dt} = ma_z$ (2.5)

де F_x, F_y, F_z – проекції вектора сили на координатні осі.

Знаючи імпульс частинки дозволить імпульс сили, що діє на частинку:

$p_2 - p_1 = \int F dt$ (2.6)

$\Delta v = \Delta p / \Delta t = \Delta p / \Delta t = \Delta p / \Delta t$

Знаючи швидкість частинки і виражену в кількості складових $i=1,2,3$.

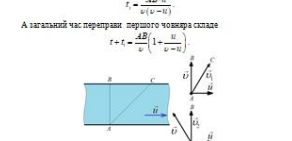
Випадок: 100

Питання 1. Два човни повинні перетнути річку і плути А в пункт В. Один з них випливає човні по прямій АВ і досягає протилежного берега, опиняється в точці С. Для того, щоб потрапити в пункт В, він рухається проти течії від пункту С до пункту В. Другий човник випливає човні так, що відразу, досягнувши протилежного берега, опиняється в пункті В. Але і він потрапить в пункт В тільки в тому разі, коли рівні швидкості човна відносно води в обох випадках однакові і дорівнює $v = 5,2$ м/с, швидкості течії води $v_0 = 1,2$ м/с.

Розв'язати. Першого човника зносить течією. Отже, поки він доїде відстані АВ зі швидкістю v і витратить на це час $t = \frac{AB}{v}$, течія знесить його і швидкістю u і знесить на відстань $BC = ut = \frac{AB \cdot u}{v}$. Цю відстань йому доведеться долати проти течії зі швидкістю $v-u$, і він витратить на це час $t_2 = \frac{BC}{v-u}$.

$t_1 = \frac{AB}{v}$, $t_2 = \frac{AB \cdot u}{v(v-u)}$

А загальний час перепливу другого човника складе $t = t_1 + t_2 = \frac{AB}{v} \left(1 + \frac{u}{v-u} \right)$

Тепер другий човник. Він випливає човні так, щоб потрапити в пункт В відразу, отже, він випливає від точки С відносно течії проти швидкості течії (див. рис.), його швидкість відносно берега v_0 (першого

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗВ'ЯЗУВАННЯ

Імпульс. Закон збереження імпульсу.

3.1. Матеріальна точка масою m рухається і постійно кутовому швидкості ω по колу радіусом R . Визначити зміну імпульсу за $t=14$ періоду ($\Delta p = \sqrt{2} m \omega R$)

3.2. Тіло масою m обертається з постійною швидкістю ω по колу радіусом R . Визначити модуль середнього змінного доцентрового сили через: а) чотири періоди, б) півперіоду, у) період ($2m \cdot \sqrt{2} \cdot \omega R, 2m \cdot \omega R, 0$)

3.3. Металева кулька масою m падає з висотою h на сталеву плиту, відскоку від неї на висоту h_1 см. Знайти імпульс сили, отриманий плитою за час удару, і швидкість теплової, що виділяється при ударі? У загальному випадку знайдіть імпульс кульки при ударі? ($h_1 = h, h_1 = 0, h_1 = 0,8h$)

3.4. Металева кулька масою m падає на металеву горизонтальну поверхню. У момент зіткнення швидкість кульки u направлена під кутом α до нормалі. Зіткнення абсолютно пружке. Визначити зміну імпульсу кульки, якщо а) поверхня шершавою, б) поверхня рухомися і швидкістю v зустріч кульки відносно нормалі. (2m v cos alpha, 2m v cos alpha + m v)

3.5. Кулька масою 200 г рухається зі швидкістю 10 м/с під кутом 30° до площини стілки. Після удару кулька відскочила від стілки, пручення модуля її швидкості не змінився. Визначити імпульс, отриманий стінкою. (2 мс, 0)

3.6. Стержень довжиною 6 см і масою 1 г вращається в стійку під кутом 60° до нормалі і під тиском двох кутів змінюється від неї. Швидкість струни 15 м/с. Знайти імпульс F струни тисне на стіну? (13,5 Н)

3.7. Кулька падає на стіну під кутом 30° до неї. Під дією куту кулька відскочила від стілки, якщо коефіцієнт тертя $0,1$. ($\beta = \arctan(3/4) = 36,87^\circ$, $\beta = 33,13^\circ$, $\beta = 21^\circ$, $\beta = 75^\circ$)

3.8. На тіло діє сила, модуль якої змінюється за законом $F = At^2 + Bt$, де $A = 3$ Н/с², $B = 2$ Н/с. Визначити модуль імпульсу під час t і момент часу t_0 , якщо при $t = 0$ імпульс дорівнює нулю. (12 мс, 0)

3.9. Автомобіль масою $m = 2 \cdot 10^3$ кг рухається зі швидкістю $v = 90$ км/год. В момент часу $t = 0$ на нього починає діяти горизонтальна сила

Рис. 1. Приклад структурних елементів посібника

Н. Яворська, А. Яворський	
ПОРІВНЯННЯ ДЕРЕВ РІШЕНЬ ТА НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ ДЛЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ТЕКСТІВ В ЗАДАЧАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ	104
СЕКЦІЯ 6. НОВІТНІ ФІЗИКО-ТЕХНІЧНІ ТА ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ	
І. Гінсіровська	
ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО РОЗРОБЛЕННЯ ІННОВАЦІЙ	105
Л. Дідух	
СПІНОННА ФОРМА ПОЛЯРНОЇ МОДЕЛІ: ТЕМПЕРАТУРИ НЕЕЛЯ І ВЕРВЕЯ ВУЗЬКОЗОННИХ МАТЕРІАЛІВ	106
О. Крамар	
ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РОБОТИ ВИКЛАДАЧА НА ВІДКРИТИХ ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИКИ	107
В. Кульчицький	
ФОРМУВАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ФІЗИЧНИХ ПОНЯТЬ У СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АТОМА ВОДНЮ У КВАНТОВІЙ МЕХАНІЦІ	108
В. Мацюк	
ВИКОРИСТАННЯ СИНЕРГЕТИЧНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ (ВНЗ)	109
С. Мохун, Ю. Борсук	
ПРОВЕДЕННЯ АСТРОНОМІЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	110
С. Мохун, М. Гой	
ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ВМІНЬ І НАВИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИКИ (РОЗДІЛ «МЕХАНІКА»)	111
С. Мохун, Р. Зарівняк	
ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ВМІНЬ І НАВИКІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКУМУ З АСТРОНОМІЇ	112
О. Назаревич, Л. Назаревич	
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ АУДІОПОДКАСТІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	113
Б. Ковалюк, Ю. Нікіфоров, Ніщенко М.	
МЕТОД ЯДЕРНОЇ γ -РЕЗОНАНСНОЇ СПЕКТРОСКОПІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ЛАЗЕРНОГО УДАРНО-ХВИЛЬОВОГО ВПЛИВУ	114
Ю. Нікіфоров, Б. Ковалюк, С. Малюта	
ТЕПЛОВИЙ ТА УДАРНО ХВИЛЬОВИЙ ФАКТОРИ ЛАЗЕРНОЇ ДІЇ НА ДОМШКИ В АЛЮМІНІЄВОМУ СПЛАВІ	115
В. Пасічник, Н. Кунанець Т. Шестакевич, В. Андруник	
ЕРГОНОІЧНІСТЬ ДОВІДКОВИХ ОНЛАЙН РЕСУРСІВ ДЛЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	116
А. Пікалова	
ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОМУ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ	117
Г. Процик	
МЕТОД ПРОЕКТІВ	118
О. Сіткар	
ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ФІЗИКА» ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ	119

L. Tamoshkina, M. Nakonechnyi INCREASING THE RELIABILITY OF PREDICTING THE INTEGRITY OF STRUCTURES BY AUTOMATED INDENTATIONS ANALYSIS AND ACOUSTIC IMAGES ANALYSIS	98
V.Khomko, O. Pastukh DEVELOPMENT OF THE SYSTEM FOR REMOTE CONTROL UNMANNED GROUND VEHICLES	99
Ye. Zhbanov, N. Zagorodna IMPORTANCE OF DEVELOPING A SECURITY STRATEGY FOR THE E- COMMERCE PLATFORM, AS A COMPONENT OF TRAFFIC ARBITRAGE	100
O.Maksymets MACHINE LEARNING METHODS OF ATTACKS DETECTION ON COMPUTER SYSTEMS	101
O. Ohirko SECURITY OF INFORMATION AND COMMUNICATION SYSTEMS	102
A.Yavorskuy, N. Yavorska INFORMATION SECURITY THREATS IN WIRELESS SENSOR NETWORKS	103
N. Yavorska, A. Yavorskuy COMPARISON OF TREE SOLUTIONS AND NEURAL NETWORKS FOR TEXT CLASSIFICATION IN THE INFORMATION SECURITY PROBLEMS	104
I. Hinsirovska PEDAGOGICAL TECHNOLOGY FOR TRAINING OF THE STUDENTS OF HIGHER TECHNICAL EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR INNOVATIONS DEVELOPMENT	105
L. Diduh SPINON-FORM OF THE POLAR MODEL: TEMPERATURE NEEL AND TEMPERATURE VERWEY IN NARROW-BAND MATERIALS	106
O. Kramar PECULARITIES OF ANALYSIS OF LECTURER’S RESULTS ON OPEN LESSONS IN PHYSICS	107
V. Kulchytskyi FORMATION OF BASIC FUNDAMENTAL NOTIONS IN THE PROCESS OF THE HYDROGEN ATOM STUDY IN QUANTUM MECHANICS	108
V. Matsyuk USING OF SYNERGETIC APPROACH FOR PHYSICS STUDY IN HIGHER EDUCATIONAL STUDIES	109
S.Mohun, Y. Borsuk CONDUCTING ASTRONOMICAL OBSERVATIONS WITH THE HELP OF MODERN TECHNOLOGIES	110
S. Mohun, M. Goj DEVELOPING PRACTICAL SKILLS AND ABILITIES IN THE STUDY OF GENERAL PHYSICS (SECTION “MECHANICS”)	111
S.Mohun, R. Zarivniak DEVELOPING PRACTICAL SKILLS AND ABILITIES DURING A WORKSHOP IN ASTRONOMY	112
O. Nazarevych, L. Nazarevych USING INFORMATION TECHNOLOGY OF AUDIO PODCASTS FOR LEARNING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE	113
B.Kovalyuk, Yu.Nikiforov, M. Nischenko METHOD OF NUCLEAR RESONANCE SCALE IN LASER SHOCK WAVES STUDIES	114